

SZIRÁKY BALÁZS.¹

Az 1526—1553-ik években a felsőmagyarországi főkapitány tisztségét Serédy Gáspár viselte s hivataloskodása utolsó éveiben alkaptánya a versíró *Sziráky Balázs* volt. A főkapitányság székhelye, midőn Kassa az 1552-ik évben Ferdinand király kezére került, ez a város lett s ekkor Sziráky is kassai lakos volt; itt, Kassán az 1552-ik év október hó 11-én kelt ugyanis sajátkezű, latin nyelven írt elismervénye, mely szerint egy Zary Demeter nevű nagyszombati lakosért jótállást vállal a városi tanács előtt.²

Sziráky kassai alkaptányságáról Mérey Mihály alnádornak Eberhardon az 1566-ik év december hó 5-én kelt leveléből értesülünk.³ Mérey leánya az 1556-ik évben Serédy felesége lett s a férj elhalálózván, Sziráky az özvegynek szolgálatában maradt.

Serédy az 1566-ik évben Makovicza várába rendelte ki Szirákyt, s ez ekkor rendezhette Kiss, máskép Jakus Lőrincz kassai kereskedővel való ügyét oly módon, mely szerint ez 3000 frtos kölcsönét Szirákynak egy év leforgása alatt megfizeti, ellenkező esetben Sziráky jogot nyer, hogy adósa javaiból magát kielégíthesse. Jakusról eközben híre járt, hogy tatárabságba esett⁴ s ezért Mérey levelében arra igyekezik a várost reábirni, hogy Szirákyt már most elégítsék ki a lekötött javakból.

Az 1568-ik évben versírónk sógora, Paczoth Zsigmond fordul ez ügyben a városhoz alábbi levele szerint:

Paczoth Zsigmond levele a kassai tanácshoz.

Prudentes ac circumspecti domini et amici nostri observandissimi. Salutem ac servitiorum meorum commendationem. Továbbá bíró uram ö kegyelme tegnapi napon adá előmben, hogy holnap ti kegyelmetek

¹ V. ő. XVIII. 487. l.

² Kassa város levéltára 1685. szám alatt.

³ » — *egregius dominus Blasius Zyraky nunc servitor filiae meae, relictae magnifici domini Gasparis de Sered, sat. dicit se, cum in ista civitate Cassoviensi functus fuisset officio vicecapitanei apud magnificum olim dominum Georgium de Sered sat.* Kassa v. lvt. 2820. sz. a.

⁴ » — ipse Laurentius Kys dicatur per immanes tartaros sublatus esse sat. írja Mérey idézett levelében. — »1566. die XI. Octobris. Tartari usque ad villam Enyzke (Enyiczke, Kassa alatt) excursionem faciendo praedas actum venerant. Kassa v. jegyzőkönyvében. — Szepsi Laczkó Máté Krónikájában olvasható az 1566-ik évre: »A tatár szörnyü nagy rablást tön, a kassai kőhidig mene fel. Negyvenezzer rabnál többet vín el.«

előtt az Kys Lörinczné dolgából ott lennék, de miérthogy énnekem egyéb rendbeli dolgaim nagyobbak voltak annál semmiképpen én ott nem lehetek, hanem bocsátám ti kegyelmeitek eleiben egy jámbor szolgálómat Chany András kegyelmeitekhez, kerem kegyelm. az ő szavának adjon helyt és az mint tegnapi napon tiltottam bíró uramat ő kegyelm., hogy az én atyámfia házára *Zyraky Balas* uram házára és örökségére, kinek én viselem gondját, mely ház örökség és marha annakelőtte Kys Lörinczé volt, ő kegyelme ti kegyelmeitekkel egyetemben becsülni ne küldjön, mert Kys Lörinczné elszakadt attól; jól meglássa kegyelmeitek az nemes ember gyermeke házára mint küld kegyelmeitek becsülni és foglalni. Az mikor *Balás* uramnak becsüllötték, senki adósága nem volt nevezetben, senki nem kiáltotta előbb énnálamnál. Azért megis tiltottam ti k., hogy ti k. az én atyámfia házán hatalmat ne műveljen, mert törvény szerint minékünk is gondunk leszen reá. De hiszem azt, hogy ti k. et sua prudentia mindent megtud discernálni. Az Uristen tartsa meg ti k. fejenként. Datum ex Beki¹ 21 Martii 1568.

Servitor

Sigismundus Paczot de Beki.

Czim: Prudentibus ac circumspectis dominis, domino iudici et toto senatui civitatis Cassoviensis etc. dominis amicis et vicinis semper observandissimis.

(Eredetije Kassa v. lvt. 2925/1. sz. a.)

A város jogosnak ismervén el Sziráky követelését, a kérelemnek eleget is tett, a mint az 1572-ik évi városi jegyzőkönyvből kitűnik.

Az özvegy — Jakust 1569-ben mint *szegény Kis Lőrinczet* emlegetik, a mi halottat jelent — most Miksa királyhoz fordul ügyével s a király az 1572-ik évben felhívja a várost, hogy felvilágosító jelentését küldje meg, a minek még ez évben eleget tettek, Sziráky követelését jogosnak ismervén el. Jakusné érdekében Roussel Péter, szendrői kapitány szintén megkereste a várost.²

Sziráky élete végén alighanem a Perényiek szolgálatába szegődött. Az 1579-ik év augusztus hó 8-ik napján ugyanis Nagy-Idán állít ki egy nyilatkozatot, mely szerint kassai földbirtokát eladta. Ez iránt a következő évben Kassa városa előtt per folyik s ennek iratai közt maradt meg az írás, melyet itt közlünk az alperesi replicával egyetemben.

Jakus Lőrincz levele Szőcs Ferenczhez.

Köszönetemet és magam ajánlását írom kegyelmednek. Továbbá az kegyelm. leveleiből értem, hogy kegyelm. az ott fenn való várás igen nehéz, kit ha kegyelm. nem irt volna is, azt én jól tudtam volna.

¹ Böki; Sáros vármegye.

² Kassa v. lvt. 3088., 3113. és 3175/103. sz. a.

De ezt én velem nem egyéb, hanem az gonosz adósok mulattatták el és ez földön való háború, kitől igen nehéz jární, kin én is eleget buskodtam és buskodom is. De ebben egyéb mostan nem lehetett.

Továbbá ne csudálja kegyelm., hogy az uraimtól, akik mostan felmentek kegy. semmit nem irtam. Mert honn nem voltam, hanem Szikszóra és Egré mentem vala vásárra, ami pénzt árulhattam volna. De mint ilyen háború időben igen keveset árultam, kit az borom árában adtam, kihez ujonnan hetvenhármát vettem azoknál is jobb ökröket, kiknél nem vélem, hogy senki jobbakat ez idén oda hajtott, jóllehet elég drágán vettem, valamint leszen az vására, kiket szent Jakab nap után való pénteken bocsáttam el Estván deákkal és egyéb társággal az Eger vizétől. E baromnak párját tizenhatodfél forint vettem százának. Az hetvenháromnak párját tizenhaton és hatvan pen (— pénzen?) vettem. Ezt ezért vettem, hogy jól tudom az fejer pénz mely nagy kárral kél ott fenn. Ezt tudom, hogy kész pénzen adhatja el kegyelm. Csak jól vitték volna fel. Mert mégis azt mondom, hogy nem tudom, ki vihetne ennél jobbat ez idén.

Továbbá azt irhatom kegyelm., hogy az Eger völgyén mind egy ember vette meg az bőrt, kitől én megvettem és immár száz forintot adtam meg benne. És immár kétszáz vala együtt benne. Tudja kegyelm., hogy ott jó bőr esik, és jóllehet elég drágán vettem, mert hetven forinton vettem százat, de ott jó bőr esik és könnyebben iktatódik el-fel, hogy nem mint Debreczen felől avagy egyebünnet.

István deáknak az borom felvitelére hatvanegy forintot adtam, költ is az káromra, mig mi számunkra volt, kit István deák feljegyzett.

Továbbá az marha felől ír kegyelm. micsoda marhát kellene kegy. hozni. Az Troppai gyolcs elkelt, az gyapot gyolcsban igen kevés költ el, az gallerben semmi nem kelt, sem az kék fonalban. István deák megmondja kegy. micsoda marhát kelletik venni. Papiros semmi nem kelt. Egy zsák borsot vittem volt és az én magam sáfrányát, az elkelt, az borsot tizenhárom fertonával adtuk, az sáfrányt ötödfelen. Azert az bors elkel és jó sáfrány melléje. Egyéb aprolékot megérti kegy., mit kelletik az bolthoz hozni, István deák is megmondja. Posztót kegy. az bolthoz egyebet ne hozzon, hanem purgamált és stametot és valami olasz posztót. Az Kyzniczert értem hogy megvették. Az boltból kiköltöttem az patikárost, azért kegy. az legényt az bolthoz küldje alá mennél hamarébb lehet. Mostan is irt Illés deák, hogy az marhát jobb volna Vác felől alaküldení.

Azért érte leszek, hogy haza szabaduljunk onnat. Jóllehet az adósokhoz semmit sem bizom. Mert mind azt vetik, hogy nem árulhatnak, hanemha onnat Debreczenből hoznának valami pénzt, két levelet is küldtem Illés deáknak Miskolczról, azoktól, kik Nagyboldogasszony napjára oda mennek. Mert innét senki nem mer menni. Mert ő maga megmondta, hogy eladta az marhát az kestewl (?) megválva. Jóllehet akinek adta volt, az a marhának valami részét elvesztette.

Ha penig történnék, hogy kegy. pénzt nem küldhetnek, ez mulatatja el, hogy avagy nem vehetek az adósoktól avagy hogy nem lesz kívül

küldenem. De ha kegy. egyéb dolgát elvégezi, kegy. azért ott ne mulasson, hanem abból fizessen kegy., a ki vagyon az az barom árából. De az barom eladására úgy gondoljunk, hogy az barom dolga úgy vagyon, mint az skariáté, hogy néha jobbnak tetszik, néha alábbvalónak.

Továbbá Zikzai András elment oda fel, egy nap ment én előttem el, négyszáz ökrét, monda az bátya, hogy el-felvitte, azért kegy. gondoljon reá. És kegy. hallgasson hozzá, mikorra az barom feljut, hogy kegy. jöjjön eleiben Ujvárig. Mert Zikzai András egy pénzt sem adott meg énnekem az posztó árában.

Továbbá írja kegy., hogy az én kezesem Nagy István ott volt Sellyén. Azért kérem kegy., kegy. írta avagy szólta Balás urammal, *Ziraki Balásval*, hogy ő kegy. venné meg rája az adósságot, lám ő kegy. vagyon mind adós levelünk, mind az király parancsolatja, ha pedig az parancsolatnak ki tölt volna ideje, ottan váltson (egy szó olvashatatlan) helyében.

Lanser János kért vala tőlem hatodfél forintot tőlem, mikor itt vala, költségnék. Kegy. keresse meg István diákkal tőle, mégis jó leszen költségnékben. Isten tartsa meg kegy. Cassán kelt Szent Lőrincz nap előtt való szeredán. 1558.

Laurentius Jakos
civis Cassoviensis.

Kivül: Ez a levél adassék Zewcz Ferencznek, cassai polgárnak, nekem jó uramnak és atyámnak.

Mérey Mihály levele a kassai tanácshoz.

Prudentes et circumspecti domini, amici nobis observandissimi. Salutem et officiorum nostrorum commendationem, quoniam annis superioribus, tempore videlicet obsidionis arcis Agriensis egregius dominus *Blasius Zyraky*, nunc servitor filiae meae, relictæ magnifici olim domini Gasparis de Sered etc. dicit se cum in ista civitate Cassoviense functus fuisset officio vicecapitanei apud magnificum olim dominum Georgium de Sered etc., dedisse cuidam concivi Dominationum Vestrarum Laurentio Kys alias Jakows certam summam pecuniae, qua de re etiam D. Vestris constare dicit. Cumque eandem summam pecuniae ab eodem Laurentio Kys rehabere nequiuisset, tandem in principio istius anni praesentis. 1566, cum a magnifico olim domino Gaspare de Sered, genero nostro ad Makowycza vocatus fuisset, exindeque ad Bwdamér venisset, extunc ibi eundem, dominus Blasius Zyraky pro reddenda tali summa pecuniae serio admonisset ac tandem ad petitionem et intercessionem dominorum Andreae Bathory de Nagyagy Bathor et Pauli Akay aliorumque familiarium dicti olim domini generi nostri idem dominus Blasius Zyraky obtulisset se, ipsam summam pecuniae usque festum beati Georgii martyris proxime praeteritum ipsi olim Laurentio Kys expectatur. Et ipse Laurentius Kys ex adverso promisisset et se coram dictis Andrea Bathory et Paulo Akay aliisque eidem domino Blasio Zyraky obligasset,

quod ipse videlicet sine ulteriori dilatione ipsam pecuniam sibi in praescripto festo sancti Georgii proxime praeterito deponere vellet, quam nisi deposuerit et integre persolverit, tunc dominus Blasius Zyraky habeat potestatem domum et bona sua tam mobilia, quam immobilia in ista civitate Cassoviense habita ad valorem usque ipsius summae occupandi et pro se usurpandi, super qua sua obligatione etiam literas suas obligatorias ad duas partes sectas ipsi domino Blasio Zyraky dedisset, hoc etiam addendum, quod si uxor aut liberi vel consanguinei sui ipsum dominum Blasium Zyraky ab occupatione bonorum suorum prohibuerint, tunc ipse dominus Blasius habeat potestatem cives istius civitatis Cassoviensis arrestandi pro tali debito suo. Cum autem ipse Laurentius Kys dicatur per immanes tartaros sublatus esse, rogamus D. Vestras velint ipsi domino Blasio Zyraky ob respectum communis iustitiae et etiam intuitu amicitiae nostrae omni auxilio adesse et efficere, ne damnum aliquod hac in parte patiatur. Quod nos D. Vestris in maioribus regratificari studebimus. Quas feliciter valere optamus. Datum ex castro nostro Eberharth 5 Decembris 1566.

Michael de Mere, locumtenens Officii palatinalis regni Hungariae ac sacratissimae caesareae et regiae maiestatis consiliarius etc.

Alatta Mérey kezével: Idem *Michael de Mere* amicus deditissimus manu propria.

Kivül: Prudentibus et circumspectis dominis, iudici senatuique civitatis Cassoviensis etc. dominis et amicis nobis observandis.

Alatta más kézzel: Exhibita 1567.

(Eredeti je papíroson, zárlatán piros gyűrűpecséttel, Kassa város levéltárában 2820 sz. a.)

Tanácsvégzés.

1568. Die 22. Martii. Sigismundus Paczoth inclyto senatui misit literas, quibus impedire conatur aestimationem de bonis Laurentii Kis Danieli gundelfinger fiendam. Dicit, domum illam esse nobilis pueri et relictam Laurentii Kis tanquam inquilinam esse in domo, ratione cuiusdam compositionis praeterito anno inter ipsam dominam et *Blasium Zyraky* factae. Senatus dicit hanc aestimationem non impedire compositionem cum *Zirakio* factam.

(Kassa város jegyzőkönyve.)

Tanácsvégzés.

1572. Notandum, quod egregius Blasius Literatus *Zyraky* etc. cum egregiis Francisco Keczer et Sigismundo Paczot veniens in conspectum senatus, postulabat, ut in domum et alias haereditates hic et in territorio istius civitatis existentes, quae Elizabethae relictae Laurentii olim *Jakus* praefuissent et iam optimo iure et vigore literarum transactionalium ipsum *Blasium* praecise et liquide concernerent, medio duorum civium induceretur sat., a tanács kijelenti, hogy a törvényes introductio már *néhány éve* megtörtént s *Sziráky* a törvény erejénél fogva birja *Lőrincz* javait. Actum 22 Januarii anno 1572.

Kis (Jakus) Lőrinczné folyamodása.

Tisztelendő bíró uram és tanácsbeli uraim. Nyilván vagyon ti kegyelmeteknél az minő adóssággal az én szegény megholt uram tartozott *Ziraky Balásnak*, tudniillik kétezer forinttal, arra tett is tilalmat, mely az város könyvében is beírván vagyon, engem ő az ő édes beszéde által arra hajta és vón, hogy minden örökségemet nekie kelleték kötnöm, nem volt olyan tanácsadóm, ki énnékem akkor olyan tanácsot adott volna, hogy ne miveljem, mert az város törvényének ellene leszen, ha valaki arról megintett volna, bizony megköszöntem volna, én magamnak is asszonyállatnak lévén, nem volt annyira eszem és gondolatom, hogy azt megtudtam volna gondolnia, hogy én az város ellen abból vétének, hanem ő azt mondta, hogy azért mivelletti velem azt a kötést, hogy ha más adósok támadnának, kiket én nem tudnék, azok ellen meg akarna engemet tartani az örökségben, én úgy hajlék reá, hogy magamnak könnyebbséget találjak az ő szava által és én tőlem az örökséget meg nem fosztja, de nem hozgy meg nem foszta, hanem annak fölötte örökké való táskat ada nyakamba és földhöz vere, mert nem csak örökségemtől, hanem annak fölötte minden marhámtól megfoszta. Könyörgök azért ti kegyelmeteknek, mint atyáimnak az hatalmas istennek színe láttatókért, kegyelmetek ne nézze ebből az én balgatagságomat, hanem tekintse meg az istennek irgalmasságát, kit parancsol az megnyomorultakhoz és szegény özvegyekhez és vegye el rólam kegyelmetek reám való hallgatagságom miatt esett neheztelését és adja meg kegyelmetek az város igazságát, mellyel én is élhessek kegyelmetek közt az sok jámborral egyetembe. Mert ha énnékem akkor oktatóm volt volna, nem jutottam volna ez nyomorúságba, az város ellen sem vétettem volna. Mely nyomorúságomat és kárvallásomat ha kegyelmeteknek ellene nem volna, írásomból is megérthetné, kinek jobb részét bejegyztettem, az mi eszembe jutott benne, kikbe estem az ő szavához való bízomba. Azért mégis könyörgök kegyelmeteknek az élő istenért ne nézze kegyelmetek az én balgatagságomat, hanem cselekedjék irgalmassággal velem kegyelmetek ilyen módon megnyomorodott szegény árva özvegy asszonynyal, legyen minden irgalmassággal hozzám. Annak fölötte ezen is könyörgök ti kegyelmeteknek, mint Isten után való atyáimnak, hogy ennek kivüle az minemű dolgokban kegyelmetek ellen vétettem volna, az Uristenért megbocsásson kegyelmetek. Az hatalmas Isten áldja meg mind fejenként kegyelmeteket mint tisztelendő atyáimat. Kegyelmetektől kegyelmes választ várok.

Az néhai nyomorodott

Kws (= Kis) Lőrinczné.

Alatta Cromer Lénárd jegyző kezével: Kis Lőrinczné petit jus civile die 1573 die 14 Maii, sed differtur et nulla significatio impetrationis.

(Eredeti je Kassa város levéltárában, lajstromozatlan.)

1579.

Én *Zyrazy Balázs* Almasy, adom mindeneknek tudtára ezen levelemnek rendibe, hogy én Cassán az minemü majorházam volt az alsó hostátba és ahhoz való földeket, réteket és egy szőlőt, kit kis szöllőnek hívnak, kiket Paczyoth Zsigmond uram sógorom egynehány esztendőttől fogva birt, köztünk való végezés szerént, melyről levél is költ volt köztünk, adtam az tisztelendő nemes uraimnak Geonczy Zabo Györgynek, Nytray Máténak, Zabo Benedeknek, kassaiaknak 525 tallérba és ilyen ok alatt, hogy ha valaki őket, ez felől megírott jó uraimat, barátimat megbántaná és háborítaná és el akarná tőlük elvenni, tartozzam minden haladék nélkül el felől megfizetett 525 tallért megadnom, az miképpen az kassai bíró uram előtt reá feleltem Eöttves Lőrincz uram előtt, viszontag ő kegyelmek is minden örökséget az én kezembe tartozzanak adni és ha valami épülést tennének ez felől

*) eppeőlest.

megirt örökségen, azt is tartozzam megfizetnem Istennek igazsága szerént és az Kassa városának régi módjok szerént. Ennek nagyob bizonyosságára adtam az én leveletem, megerősítvén szokott czimeres pecsétemmel. Kelt Nagy Idán augustus hónap nyolczad napján 1579.

Kivül: Exhibita in clyto senatui civitatis Cassoviensis in iudicio die 11 Martii. Anno 1580.

(Eredetije Kassa városa levéltárában 3544. szám alatt.)

1580.

Tisztelendő bíró uram és tisztelendő nemes uraim. Értjük, hogy Kristóf uram vér szerént való szomszédságnál szőlőt, szántóföldeket és rétet akarna keresni, kinek felelete ellen azt mondjuk, hogy ez *Zyrazy Balásztól* vett jószágban sem szőlőt, sem szántóföldet, sem rétet nem kereshet, mert még ez jószág nem osztatott meg köztünk, nem sequestrálták bizonyos árú szerént három fele, hogy csak Zabo Benedeket kereshetné érette vér szerént való szomszédságnál. Ez jószágot pedig nem distinctim adta mi nekünk, hanem együtt, qua liga et conditione adta, az *Zyrazy Balázs* levele megmutatja.

Ahol pedig ily temere azt mondja ő kegyelme Kristóf uram, hogy oly titkon cselekedtünk volna, ezt ő kegyelmétől nem érdemlettük volna, ez feleletében indebite vexál, mert mi oly titkon nem cselekedtünk, az mint mondja, ennek törvényét is várjuk, mert minekünk kissebbségnek tetszik ez ő kegyelme felelete. Emlékezhetik ő kegyelme Lőrincz uram, ő kegyelme előtt voltunk, az minemü conditíóval adta *Zyrazy Balázs* minekünk, ő kegyelme hallotta, kiről kezeirását és pecsétes levelét is adta, mi ahhoz tartjuk magunkat, hogy ha valaki minket háborgatna, tehát leteszi az mi pénzünket. Azért mi ez jószágért distinctim senkivel perleni nem akarunk, hogy mi ez perben sponte adunk magunkat az végezés kívül semmiképpen nem cselekedjük, senkitől sem várjuk mástól

pénzünket, csak *Zyraki Balázstól*, mi perrel nem vettünk jószágot, perrel sem akarjuk elidegeníteni, sem Zyraky Balázstól, sem magunktól. Ha perelni akar, pereljen *Zyraky Balázsszal*.

Ahol pedig azt mondja, hogy minden jószághoz az vér és szomszéd közelb az idegennél, akkor hol volt Kristóf uram, mikor *Zyraki Balázsnak* kezében adták ez jószágot, akkor sem szomszedság, sem vérség nem állhatott Zyraky ellen. Ahol pedig azt mondja, hogy ez jószággal meg nem kínálták, azt mondjuk erre, hogy kínálták, más az, hogy meg is kiáltották, hogy az kinek kell, eladják, senkinek akkor nem kellett.

Ahol pedig azt mondja, hogy sem áldomás italtra vagy áldás-pohárra nem hívták, sem hívré nem tettük az áldomás italt, várja el ő kegyelme és mikor áldomását isszuk, ő kegyelmét is reá hívjuk. De még ez ideig annak áldomását nem ittuk.

(Eredetije Kassa város levéltárában Ad nr. 3567 ex 1580 jel alatt.)

KEMÉNY LAJOS.

B. KEMÉNY-ZSIGMOND SZILÁGYI SÁNDORHOZ.

1852.

1. A' rendőrség csak azon szempontból ellenzé a lapkoncessziót, mert *felesleges*, miután van szépirodalmi; Lamotte egészen ellenkező véle-
ményt küldött a' herczeghez s bizton reméli sikerét.

2. A' következő előfizetőket küldöm. A teli ivesek Bethlen Jánosné-
től kezdve, még a pénzt nem szedték be s én restellem sürgetni. Majd elküldik.

3. A magához e' levélben küldött iverk közül az egyedüli fontos,
t. i. Dozsa, a közelebbi gyorskocsin küldi el a' pénzt.

4. Nekem pénzre levén rögtön szükségem, a' regény árrából 40
forintot, mihelyt megérkezik szerezzon össze és hozzan el. Én 50ról
nyugtatóványozom a Somsich' és Szirmay' ívét beszámítván, mellyekről
a' pénzt vettem.

5. Maga engem egy kevésé kompromittált Szamvöld irányában;
mert megirá a' feltételeket, mellyek mellett hajlandó lenne az a' Kemény
Domokos' munkáját átvenni; — ő azonban állítja, hogy maga nem is
ilyenforma feltételekről beszélt vele.

6. Mihelyt hazaérkezik rögtön jöjen hozzám.

barátja
Kemény

(Borítékja nincs.)

(1852) Jun 2kán.

Édes Szilágyi!

Már hozzáfogtam a' novellához, melly 3 ív alig lesz. A' határ-
időre majd elküldöm.